

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
BAŞKANLIĞI
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/2282
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.02.2025/50
Karar Numarası : 2025/48
Başvuran : A.Ö.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın bulunduğu ceza infaz kurumunda yüksek dozda ilaç olarak intihara teşebbüs ettiği, anksiyete bozukluğu tanısına istinaden düzenlenen rapor ve reçete edilen ilacın kendisine verilmeyerek rahatsızlığının artmasına ve mağduriyetine sebep olduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 28/4/2023 tarihinde yüksek dozda ilaç olarak intihara teşebbüs ettiğini, bunun üzerine yoğun bakımda tedavi gördüğünü, kendisine anksiyete bozukluğu tanısı konulduğunu,

b. Afyonkarahisar Devlet Hastanesinde ilgili hekimler tarafından düzenlenen rapora istinaden tarafına ... isimli ilacın verilmesi gerektiğini fakat Kurum İdaresinin söz konusu ilacı kendisine vermediğini,

c. Raporlarının UYAP'ta kayıtlı olduğunu, ilacını içemediği için hastalığının ilerlediğini ve bayılmalarının arttığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. 27/3/2023 tarihinde ceza infaz kurumuna gelen uzman psikiyatri hekimi tarafından gerçekleştirilen muayenesinde başvurana anksiyete bozukluğu tanısı konularak ..., ... ve bir defaya mahsus olarak ... isimli ilaçların reçete edildiği, başvuranın ... isimli ilacı 26/4/2023 tarihine kadar kullandığı, ilacı biten başvuran için psikiyatrik muayene gerçekleştirilmesi amacıyla planlama yapıldığı,

b. 28/4/2023 tarihinde saat 11.55'te başvuranın da tutulduğu ... koğuşunun acil çağrı butonunun ikaz vermesi üzerine gerekli sağlık ve güvenlik tedbirleri alınarak koğuşa girildiği, odada bulunan mahpusların başvuranın birden fazla ilaç içerek intihar girişiminde bulunduğunu iddia etmeleri üzerine başvuranın koğuşundan alınarak gerekli tedavi ve tetkiklerin yapılması amacıyla Kurum revirine çıkarıldığı, revir birimindeki müdahalenin ardından başvuranın ivedilikle Afyonkarahisar Devlet Hastanesine sevk edildiği,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

c. 29/4/2023 tarihinde Afyonkarahisar Devlet Hastanesinde uzman psikiyatri hekimi tarafından gerçekleştirilen muayene sonucunda başvurana anksiyete bozukluğu tanısı konularak ... ve ... isimli ilaçların reçete edildiği ve 15 gün sonra kontrol önerisi ile başvuranın taburcu edildiği,

ç. 11/5/2023 tarihinde başvuranın psikososyal serviste görev yapan psikolog ile gerçekleştirdiği bireysel görüşmede; intihar girişimi sonrasında hastanede düzenlenen tedavi ve reçete edilen psikiyatrik ilaçlar hakkında olumsuz düşünceleri ve söylemleri olduğu, ... isimli ilacının reçetelendirilmesini hızlandırmak amacıyla intihar eylemini gerçekleştirdiğini ifade ettiği,

d. 19/6/2023 tarihinde başvuranın Afyonkarahisar Devlet Hastanesi psikiyatri polikliniğine kontrol randevusu için sevkini sağlandığı, ilgili uzman hekim tarafından gerçekleştirilen muayenesinde başvurana ... ve ... isimli ilaçların reçete edildiği ve 1 ay sonra kontrol önerildiği,

e. 24/7/2023 tarihinde başvuranın Afyonkarahisar Devlet Hastanesi psikiyatri polikliniğine kontrol randevusu için sevkini sağlanarak muayenesinin yapıldığı ve mevcut tedavisine devam etmesinin uygun görüldüğü,

f. 22/7/2024 tarihinde Afyonkarahisar Devlet Hastanesi psikiyatri polikliniğine kontrol randevusu için sevkini sağlandığı, gerçekleştirilen muayenede başvuranın ilgili uzman hekimden ... ilacını yazmasını ısrarlı bir şekilde talep ettiği fakat hekim tarafından başvurana ..., ... ve ... isimli ilaçların reçete edilerek 6 aylık ilaç kullanım raporu verildiği,

g. Başvurana ... isimli ilacı kullanmasına gerek olmadığını bildirildiği, başvuranın ilacı kullanmasına yönelik herhangi bir rapor ve reçetenin mevcut olmadığı belirtilmiştir.

4. Muhatap Kurumun cevabi yazısı başvurana iletilmiş ancak başvuran tarafından Kurumumuza yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz..."

6. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesine göre; "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir: '

"Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz."

12. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "İşkence yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir kötü muamelenin AİHS'nin 3'üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir şiddet seviyesine ulaşması gerektiğini, bu asgari seviyenin göreceli olduğunu, vakadaki muamelenin niteliği ve bağlamı, icrasının şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmiştir (AİHM, *Bouyid/Belçika*, B. No: 23380/09, 28/9/2015, para. 86).

14. Anayasa'nın 17'nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleyle tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

15. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı; ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

16. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesine (CPT) göre; mahpusların gözetim altında buldukları süre boyunca, tutukluluk sürelerinden bağımsız olarak her zaman bir hekime erişimlerinin bulunması gereklidir. Sağlık hizmetleri, hekime danışma talepleri gereksiz gecikme olmadan karşılanacak şekilde düzenlenmelidir (Avrupa Konseyi, CPT, Cezaevlerinde Sağlık Hizmetleri Raporu, Strazburg, 1993, s.2).

17. Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) göre, kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (AYM, *Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, para. 50, 51).

18. Devletlerin işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri mahpusların sağlık hakkına ilişkin korumayı da kapsamaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde; mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (AİHM, *Kudla/Polonya*, B. No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94). Bu bağlamda mahpusun sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenebilecek bir iddia olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması gerekmektedir (AYM, *Hakan Olğun*, B. No: 2014/15588, 25/1/2018, para. 43).

19. Bir mahpusun hekim tarafından muayene edilmesi ve bu bağlamda sağlık hizmetlerinden faydalanan olması doğrudan tıbbi yardımın yeterli olduğu anlamına gelmemektedir (AİHM, *Hummatov/Azərbaycan*, B. No: 9852/03 ve 13413/04, 29/11/2007, para. 116). Yetkililerin kişinin alıkonulduğu süre boyunca sağlık durumuna ilişkin kapsamlı ve düzenli kayıt tutması (AİHM, *Khudobin/Rusya*, B. No: 59696/00, 26/10/2006, para.83.) ve tedavi hizmetlerinin hızlı, doğru ve sistematik olması da (AİHM, *Melnik/Ukrayna*, B. No:72286/01, 28/3/2006, para. 104-106.) devletin işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında pozitif yükümlülükleri arasındadır. Bu çerçevede ceza infaz kurumunda sunulan sağlık hizmetlerinin halka genel olarak sunulan sağlık hizmetleriyle kıyaslanabilir düzeyde olması beklenmektedir (AİHM, *Blokhin/Rusya*, B. No: 47152/06, 23/3/2016, para.137).

20. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "*Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri*" kenar başlıklı 71'inci maddesi şöyledir:

"Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbi araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir."

21. 5275 sayılı Kanun'un "*Hükümlünün muayene ve tedavisi*" kenar başlıklı 78'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır."

22. Her ne kadar başvuran tarafından rahatsızlığı nedeniyle isimli ilacı kullanması gerektiğine dair sağlık raporu bulunduğu halde bu ilaç kendisine verilmeyerek tedavisinin engellendiği ve mağduriyete uğradığı iddia edilmekte ise de; muhatap Kurum tarafından gönderilen cevabi yazı ile başvurana ait sağlık dosyası ve psikososyal servis raporu üzerinde yapılan incelemede, başvurana 27/3/2023 tarihinde ceza infaz kurumuna gelen uzman psikiyatri hekimi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere anılan ilacın reçete edildiği, başvuranın 26/4/2023 tarihine kadar söz konusu ilacı kullandığı, bu ilacın bitmesini müteakip sevk edildiği psikiyatri polikliniğindeki muayeneleri neticesinde başvurana başka ilaçlar reçete edildiği, başvuranın muayeneleri esnasında ... isimli ilacın reçete edilmesi için ısrarcı olduğu, hatta psikososyal serviste görevli psikolog ile gerçekleştirdiği bireysel görüşmede anılan ilacın kendisine verilmesini temin etmek için intihar teşebbüsünde bulunduğunu beyan ettiği görülmektedir.

24. Diğer yandan, başvuranın iddiasının aksine ... isimli ilacı kullanması gerektiğine dair sağlık kuruluşlarınca düzenlenmiş bir raporun mevcut olmadığı, psikiyatri uzmanı hekimler tarafından yapılan muayenelerinde başvuranın tedavisi amacıyla başka ilaçların kullanımının uygun görüldüğü anlaşılmıştır.

25. Sonuç olarak; başvuranın iddiaları, muhatap Kurum tarafından gönderilen bilgi ve belgelerin

incelenmesi neticesinde; başvuranın muayene ve hastaneye sevk işlemlerinin sağlandığı, uzman psikiyatri hekimleri tarafından uygun görülerek reçete edilen ilaçlarının temin edilerek başvurana teslim edildiği ve başvurana özenli şekilde sağlık hizmetinin sunulduğu, uzman hekimler tarafından rapor ve reçete edilmeyen bir ilacın başvurana verilmemesinin kötü muamele kapsamında değerlendirilecek bir yönü olmadığından hak ihlali bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/2/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye